

На землі князя в Рівному купець Яполутер збудував дім для своєї дружини

Деякі рівненські краєзнавці пов'язують появу цього будинку із зведенням Свято-Воскресенського собору. Мовляв, зекономлені від його будівництва кошти пішли на побудову сусіднього будинку. Але цю легенду не вдалося підтвердити жодними архівними матеріалами. Натомість виявилися інші факти, які свідчать про його цікаву історію. На відміну від інших історичних будівель Рівного, які уже зруйновані як не часом, то нашими сучасниками, цей не тільки зберігся, але й мало в чому зазнав змін.

У документах Державного архіву Рівненської області вдалося виявити витяг з книги Луцького нотаріального архіву по місту Рівне від 25 січня 1894 року:

«1894 року 25 січня до рівненського нотаріуса Петра Хомича Міцкевича, в контору, яка знаходилася в першій частині вулиці Тополевої, в домі Ляймана, знайомий нотаріусу особисто дворянин Мечислав Володимирович Щепковський, на основі доручен-

Палац піонерів у будинку Яполутера, 60-ті роки ХХ ст

Глузбанд викупили її в Яполутера 7 січня 1929 року.

Цікавий і сам Шай Яполутер, який, виявляється, жив на два міста — Рівне та Санкт-Петербург.

В адресній книзі Санкт-Петербурга за 1911 рік виявила запис про власність Яполутера — доходний дім

зей, історико-археологічний музей в Дубно та історичний музей в Острозі. Одними з основних пунктів постанови були: виділення нового приміщення для краєзнавчого музею та передання до нього усіх експонатів та історичних цінностей, що знаходяться в «колишніх

недовго був цей будинок в наших руках. Прибула до Рівного головна квартира СС. Що було нам робити? Я дістав у бургомістра другий, звичайний маленький приватний єврейський будинок під музей на вул. Короленка, 6 (від авт.: на місці теперішнього кінопалацу «Україна»). До того будинку ми перенесли і перевезли все, що можливо з великого будинку, бо військовики (есесівці), що прийшли нам допомагати, хапали образи, дорогі цінні Коссака та інші, та кидали з другого поверху просто на подвір'я, у болото. Тут я переконався, що німці не «культуртрегери», як раніше про них думав, а справжні варвари». З вищевказаного можна зробити припущення, що в будинку Яполутера у провулку Скарбовому в Рівному в період німецької окупації розміщувалася контора СС.

З 1946 по 1985 рік в будинку Яполутера функціонував Палац піонерів, в якому заохочували дітей

світки, на основі дорукотня від князя Станіслава Казимировича Любомирського — з однієї сторони, та дружина рівненського другої гільдії купця Бруха Хайм Мордоховна Яполутер, що мешкає в місті Ровно в Княжому провулку, 1 в домі Климчука — з другої сторони, здійснили купчу на наступних умовах:

Представник Щепковський, із рівненських земель нерухомого майна Волинської губернії, що належать князю С.К. Любомирському ПРОДАЄ Брусі Хайм Мордоховні Яполутер присадибну ділянку, що знаходиться в місті Ровно в першій частині безіменного провулку (пізніше — провулок Скарбовий) при вулиці Директорській... 200 квадратних сажнів (1 сажень — 2,134 м) за 200 рублів. Видатки на мито бере на себе покупець... Акт № 434 реєстру Нотаріального архіву за 1894 рік».

Невдовзі на цій ділянці пан Яполутер побудував будинок для своєї дружини, цільове призначення якого — дохідний дім, тобто будинок, квартири в яко-

Місто Санкт-Петербург, будинок Шаї Яполутера

му здавалися в найм для отримання доходу. Власник оточив будинок сквером та газоном. До нашого часу ця будівля майже не змінилася, навіть газон присутній.

Будинок декілька разів побував під заставою. В 1911 році під нього дали кредит — 25 900 рублів облігаціями. В 1925 році частина нерухомості та земельної ділянки була віддана під заставу в сумі 12 млн. польських марок, а в 1926 році — на 2 тис. злотих.

Врешті у жовтні 1928

року пані Бруха Яполутер, фактична власниця, продає будинок панам М. Юзу-Каліці та Ш. Глузбанду за 17500 доларів разом з усіма боргами в сумі 19400 злотих. В 1931 році ділянка була переоформлена повністю.

Шай (або Ісай) Яполутер був власником ще однієї земельної ділянки розміром 110 сажнів квадратних — 4 серпня 1922 року він викупив її у князів Адама та Губерта Любомирських за 50000 польських марок. А ті ж самі Юз-Каліка та

на вул. Різдяній, 36. А в «Довідковій книзі Санкт-Петербурзької купецької управи: 1910» значиться: Яполутер Шая Шьомович, 52 роки, СПб, 1 гільдії купець, іудейського віросповідання, освіта домашня, в купецтві з 1908 року. Житель Петербурга, Кам'яноострівський пр-т, б. 54. Власник Торгового дому «Будівельна контора Яполутер і Комп.» . При ньому дружина, Бруха Хайм Мордоховна, син Єлізар, 29 років, дочки Голда, Сара, Софія. Будівельна контора знаходилася за адресою: пр-т Кам'яноострівський, 54.

В 1916 році Яполутер проживав там же, в Санкт-Петербурзі, брав підряди на будівельні роботи і вже заволодів двома будинками в Язиковому провулку, 1-А та 1-Б. А будинок на вул. Різдяній, 7, який належав колись його дружині, був проданий Феліксу Леве.

З 1936 по 1939 р. в рівненському будинку Яполутера розміщувався Музей господарства Волині. Організатори знаменитих Волинських торгів довго думали, що роботи з численними експонатами торгів, які були подаровані учасниками організаторам. Тому Рівненський магістрат разом з власниками приміщення вирішили влаштувати в ньому Рівненський господарчий музей.

А вже 3 лютого 1940 року постановою бюро Ровенського обкому КП(б)У «Про організацію музеїв в області на базі існуючих в місті музеїв» було створено історико-краєзнавчий му-

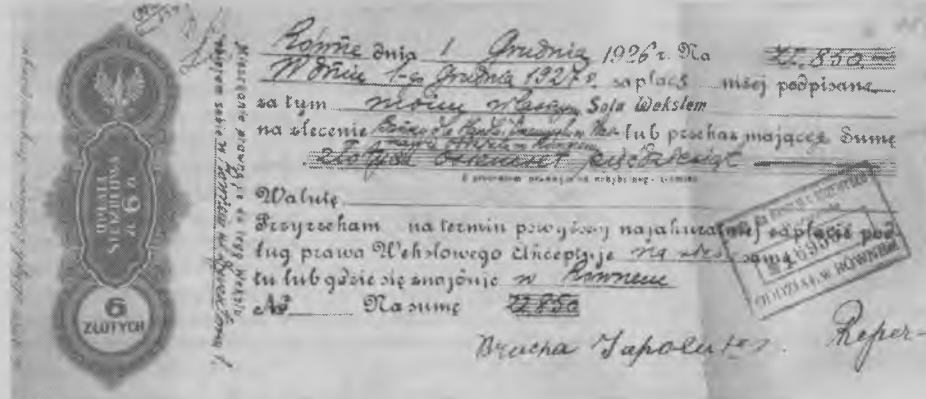
графських, князівських та поміщицьких маєтках».

Стосовно періоду другої світової війни Юрій Шумовський, директор рівненського музею, так згадував про приміщення господарчого музею: «Одного разу повідомили мене, що наці забрали будинок Кураторіуму і що всі книжки викинули на вулицю та обілляли бензином. Випросив я у гебітскомісара д-ра Беєра дозвіл ці книжки врятувати від спалення і забрав з великими труднощами до музеального будинку. Але

до творчості. Значна кількість гуртків, залучення до викладання відомих рівненських творчих особистостей вражала. Я вперше там слухала курс історії мистецтва, яку читала неймовірно краси молода вчителька.

Сьогодні в будинку знаходиться Рівненське єпархіальне управління УПЦ Київського патріархату та Рівненська духовна семінарія.

Олена ГУМІНСЬКА,
старший науковий співробітник
Державного архіву
Рівненської області.

Вексель, підписаний власницею нерухомості Брухою Яполутер

Схеми-креслення нерухомості родини Яполутерів